

УДК 342.9:346.7

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-1-60-66

Олег МУЗА[©]

доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
(Академія адвокатури України, м. Київ, Україна)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Статтю присвячено одному з важливих об'єктів національної безпеки – енергетичній безпеці. З огляду на відсутність її належного спеціально-правового регулювання необхідним є створення додаткових правових механізмів державної політики у сфері енергетичної галузі, забезпечення її стабільності й ефективності, особливо в умовах воєнного стану. Звернуто увагу на цілі нормативно-правового регулювання енергетичної безпеки: забезпечення прозорого функціонування енергетичних ринків; врегулювання завдань і повноважень органів державної влади у цій сфері; запровадження пільгових податкових режимів для постачання технологій для потреб енергетики; наближення законодавства України до права ЄС; посилення кримінальної відповідальності за фізичні атаки, диверсії, спрямовані на відключення або пошкодження роботи операційних систем або систем забезпечення фізичної безпеки об'єкта критичної інфраструктури енергетичного сектора. Сформульовано висновок, що організаційно-правові засади забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану охоплюють загальні й тимчасові положення нормативно-правового регулювання та інституційно-правові механізми захисту критичної інфраструктури.

Ключові слова: енергетична безпека, національна безпека, критична інфраструктура, ризики, інституційні механізми.

Постановка проблеми. Забезпечення обороноздатності держави та її національної безпеки є одним із найскладніших завдань для системи державної влади, особливо в умовах воєнного стану та необхідності прийняття ефективних, швидких та людинозберігаючих рішень із огляду на загрози, ризики і небезпеки. Публічне управління в умовах війни потребує закріплення у законодавстві низки тимчасових норм правової дії, котрі разом із обмеженнями існуючих конституційних прав і свобод людини і громадянина повинні відповідати принципам права, міжнародно-правовим стандартам та зобов'язанням держави. Запровадження спеціальних державно-правових режимів ще не означає права відступу органів публічної адміністрації від закріплених Конституцією України сталих положень конституційного ладу. Попри жорстку збройну агресію, конституційні положення зобов'язують органи публічної влади, посадових і службових осіб діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. При цьому необхідно неабстатувати, що правила управлінської діяльності, котрі діють у межах загального державно-правового режиму, повинні коригуватися або, як мінімум, передбачати «шлюз» для встановлення винятків, обмежень, темпоральних регулювань у випадку запровадження спеціального державно-правового режиму, що релевантні умовам та конкретним потребам правозастосування.

Одним із ключових об'єктів національної безпеки України є сфера енергетичної безпеки. Закон України «Про національну безпеку України» визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз [1]. Однак енергетична безпека не отримала окремого законодавчого регулювання, що свідчить про необхідність створення законодавцем додаткових правових механізмів для визначення порядку здійснення державної політики у сфері енергетичної галузі та забезпечення її стабільного функціонування.

У Верховній Раді України було зареєстровано законопроекти, присвячені

© О. Муза, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0869-2542>

muza_ov@ukr.net

правовому регулюванню забезпечення енергетичної безпеки [2-4], однак зазначені законодавчі ініціативи не були схвалені остаточно як закони, що відповідно створює проблеми для організаційно-правового забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану.

Аналіз публікацій в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Значний внесок у розробку зазначеної проблематики здійснили, зокрема, такі учені: Ю. Ващенко, С. Воронцов, І. Гончарук, О. Сердюченко, О. Суходоля, Г. Рябцев, Ю. Харазішвілі та ін.

Метою статті є визначення організаційно-правових засад забезпечення енергетичної безпеки України в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Вклад основного матеріалу. Організаційно-правові засади державної політики складаються з нормативно-правових та інституційно-правових механізмів. З огляду на це важаємо за доцільне визначитися з поняттям «енергетична безпека» та колом відносин, що охоплені зазначеною науковою категорією.

Міжнародне енергетичне агентство визначає енергетичну безпеку як безперервну наявність джерел енергії за доступною ціною [5].

У дослідженні Asia Pacific Energy Research Centre (APEREC) виокремлено чотири аспекти енергетичної безпеки: ресурсна достатність; технічна надійність; економічна вигідність; екологічна прийнятність. Цей підхід набув широкої популярності та став своєрідною моделлю формування набору з чотирьох груп параметрів для аналізу енергетичної безпеки [6].

Зауважимо, що не існує єдиних підходів до формування категоріальних ознак дефініції «енергетична безпека». Для визначення стану енергетичної безпеки експерти використовують цілу групу індикаторів, що сприяють оцінці стану енергетичного ринку та ресурсів: вартість ресурсів, ресурсна достатність, енергетичний баланс, рівень енергоспоживання, ефективність використання енергетичних ресурсів, рівень іноземних інвестицій у сферу енергетики та ін.

Одним із індикаторів вимірювання стану енергетичної безпеки є стан управлінських процесів. Цей індикатор характеризує рівень інституційної бази, законодавчого забезпечення та організації управлінської діяльності в енергетичній галузі й охоплює постановку цілей, планування, моніторинг, контроль (зокрема, оцінювання ефективності й результативності, відповідності цілям), коригування цілей; управління власністю [6].

У Стратегії національної безпеки України вказано, що економічний розвиток і безпека неможливі без стійкого розвитку енергетики. Для цього слід: сприяти розширенню енергетичного потенціалу України та ефективності його використання; інтегрувати енергетичні ринки України до енергоринку ЄС, зокрема інтегрувати Об'єднану енергосистему України до Європейського об'єднання операторів системи передачі електроенергії (ENTSO-E) та Газотранспортну систему України – до Європейської мережі операторів газотранспортної системи (ENTSO-G), зберегти та розширити транзитний потенціал України, протидіяти реалізації проектів, що негативно впливають на енергетичну безпеку держави; диверсифікувати джерела і маршрути постачання енергетичних ресурсів; підвищити енергоефективність, упровадити суцільний облік виробництва, передачі та використання енергетичних ресурсів, упровадити загальнодержавний енергетичний баланс, забезпечити подальший розвиток паливно-енергетичного сектора на умовах сталого розвитку та екологічної безпеки, з урахуванням новітніх технологій виробництва енергії з відновлюваних джерел та її зберігання [7].

Кабінет Міністрів України у 2021 році схвалив Стратегію енергетичної безпеки (далі – Стратегія) на період до 2025 року, в якій визначено дефініцію «енергетична безпека» як захищеність національних інтересів у сфері забезпечення доступу до надійних, стійких, доступних і сучасних джерел енергії технічно надійним, безпечним, економічно ефективним та екологічно прийнятним способом у нормальних умовах і в умовах особливого або надзвичайного стану [8].

Серед цілей нормативно-правового регулювання енергетичної безпеки, що визначені у Стратегії, слід навести такі: 1) забезпечення прозорого функціонування енергетичних ринків; 2) врегулювання завдань та повноважень різних органів державної влади у сфері забезпечення енергетичної безпеки; 3) запровадження пільгових податкових режимів для постачання технологій для потреб енергетики; 4) наближення національного законодавства до енергетичного права ЄС; 5) посилення кримінальної

відповідальності за фізичні атаки, диверсії, спрямовані на відключення або пошкодження роботи операційних систем або систем забезпечення фізичної безпеки об'єкта критичної інфраструктури енергетичного сектора.

Інституційно-правові механізми забезпечення енергетичної безпеки повинні передбачати: 1) постійне планування розвитку енергетичної сфери; 2) узгодження енергетичної політики з іншими напрямками державної політики; 3) усунення адміністративного впливу на учасників енергетичних ринків, окрім нагляду за додержанням антимонопольно-конкурентного законодавства; 4) здійснення заходів із підвищення енергоефективності; 5) створення умов для розвитку технологічних новацій у сфері функціонування енергетичної інфраструктури; 6) посилення координаційної взаємодії між суб'єктами системи управління енергетичним сектором; 7) підвищення ефективності запобігання кіберзагрозам щодо об'єктів критичної інфраструктури енергетичного сектора; 8) подолання кадрового дефіциту персоналу суб'єктів енергетичних ринків та запровадження освітніх програм із підвищення кваліфікації або перепідготовки персоналу; 9) розвиток державно-приватного партнерства у сфері забезпечення енергетичної безпеки.

У Стратегії визначено завдання суб'єктів забезпечення енергетичної безпеки з питань організації та оцінки стану реалізації державної політики у цій сфері:

1. Кабінет Міністрів України – забезпечує розроблення проектів актів законодавства та здійснення організаційних заходів із метою формування системи державного управління у сфері забезпечення енергетичної безпеки України; затверджує методику оцінки рівня та загроз енергетичній безпеці України.

2. Міністерство енергетики України – забезпечує за потреби внесення пропозицій щодо уточнення стратегічних документів у сфері забезпечення енергетичної безпеки України; готує звіт стосовно стану енергетичної безпеки України та оцінки рівня та загроз енергетичній безпеці України; готує щороку оцінку рівня та загроз енергетичній безпеці України (оцінка передбачає поточний моніторинг розвитку безпекового середовища та визначення спроможності суб'єктів у сфері енергетичної безпеки України реагувати на актуальні загрози) [8].

У сфері державного управління системоутворюючим завданням є визначення та протидія загрозам енергетичній безпеці України. Зокрема, слід акцентувати увагу на зовнішніх загрозах енергетичній безпеці, що виокремлено у наукових джерелах:

1) кібератаки – шкідливі (програмні коди, скрипти, активний контент тощо) і зловмисні програмні засоби (віруси, рекламне програмне забезпечення, хробаки, трояни, руткіти, клавіатурні логери, дозвонювачі, шпигунські програмні засоби, здирницькі програми, шкідливі плагіни тощо). Наслідки: нестійке функціонування енергетичного сектора; порушення конфіденційності, цілісності, доступності інформаційних ресурсів; крадіжка інформації; отримання контролю над комп'ютерними системами; блокування комп'ютерів, шифрування файлів користувача; порушення функціонування систем; аварійне зупинення потужностей; переривання енергопостачання; економічні збитки;

2) військові дії – фізичний вплив на об'єкти енергетики і персонал (руйнування та блокування). Наслідки: незахищеність національних інтересів; нестійке функціонування сектора; небезпека для життя та/чи здоров'я людини; порушення функціонування технологічних систем; аварійне зупинення потужностей; переривання енергопостачання; економічні збитки;

3) терористичні акти – застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, знищення персоналу та/чи руйнування об'єктів енергетики. Наслідки: нестійке функціонування сектора; втрата життя та/чи здоров'я людини; порушення функціонування систем; аварійне зупинення потужностей; переривання енергопостачання; економічні збитки [9].

Наведені зовнішні загрози енергетичній безпеці України є жахливою реальністю сьогодення, що відповідно потребує удосконалення існуючих організаційно-правових засад забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану.

Слід зазначити такі основні законодавчі новації у сфері нормативно-правових гарантій енергетичної безпеки, що запроваджені в умовах воєнного стану:

1) продаж виробниками електричної енергії (крім виробників електричної енергії, яким встановлено «зелений» тариф, та виробників електричної енергії, які за результатами аукціону набули право на підтримку) виключно на електронних аукціонах [10];

2) запровадження тимчасових пом'якшуючих правил і пільг в оподаткуванні операцій зі ввезення на митну територію України Національною акціонерною компанією «Нафтогаз України» природного газу, ввезеного на митну територію України протягом 2014-2015 років трубопровідним транспортом, що класифікуються за кодом згідно з УКТ ЗЕД 2711 21 00 00, а також у сплаті податку на прибуток виробниками електричної енергії за «зеленим» тарифом [11];

3) визначення особливостей регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері теплопостачання протягом дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування [12];

4) підтримка фінансової діяльності господарських товариств енергетичної галузі, єдиним акціонером яких є держава, а також господарських товариств енергетичної галузі, 100 відсотків акцій (часток) яких знаходяться у статутних капіталах господарських товариств та у яких держава є акціонером і володіє контрольним пакетом акцій, шляхом зменшення чистого прибутку, з якого розраховуються та сплачуються дивіденди, на суму коштів, що спрямовуються на виконання інвестиційних та стратегічних планів, затверджених Кабінетом Міністрів України, та на обсяг повернення кредитних коштів, що були запозичені для фінансування капітальних вкладень на будівництво (реконструкцію, модернізацію) об'єктів [13];

5) звільнення на період дії воєнного стану, але не більше ніж до 1 травня 2023 року, від оподаткування ввізним митом окремих товарів, що ввозяться на митну територію України для вільного обігу підприємствами або громадянами, а саме: електрогенераторних установок, трансформаторів, частин трансформаторів, інверторів, товарів, що безоплатно надаються Енергетичним співтовариством як допомога на користь суб'єктів господарювання, що мають ліцензії на окремі види господарської діяльності на ринку електричної енергії (виробництво електричної енергії, передача електричної енергії, розподіл електричної енергії), та ввозяться такими суб'єктами на митну територію України для цілей відновлення та ремонту інфраструктури таких підприємств за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в паливно-енергетичному комплексі [14].

Інституційно-правові механізми забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану зазнали тимчасових змін із метою подолання кризових ситуацій, зумовлених збройною агресією.

Відповідно до Закону України «Про критичну інфраструктуру» об'єкти енергозбереження належать до об'єктів критичної інфраструктури. З огляду на це на законодавчому рівні до основних завдань операторів критичної інфраструктури, зокрема, віднесено забезпечення постійної взаємодії з підприємствами, що забезпечують централізоване водопостачання, централізоване водовідведення, постачання теплової енергії, енергопостачання, функціонування електронних комунікаційних мереж [15].

Суб'єктами національної системи захисту критичної інфраструктури є: Кабінет Міністрів України; Апарат Ради національної безпеки і оборони України; Центральна виборча комісія; Національний банк України; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг; Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України; Фонд державного майна України, інші центральні органи виконавчої влади із спеціальним статусом; уповноважений орган у сфері захисту критичної інфраструктури України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту; Служба безпеки України; правоохоронні та розвідувальні органи, суб'єкти оперативно-розшукової та контррозвідувальної діяльності; Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України; місцеві органи виконавчої влади (військово-цивільні адміністрації – у разі утворення); органи місцевого самоврядування; оператори критичної інфраструктури; підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, котрі провадять діяльність, пов'язану із забезпеченням безпеки та стійкості критичної інфраструктури.

Постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2022 року № 787 планувалося утворення Державної служби захисту критичної інфраструктури та забезпечення національної системи стійкості України як центрального органу виконавчої влади із спеціальним статусом, що забезпечує формування і реалізує

державну політику у сфері захисту критичної інфраструктури та забезпечення національної системи стійкості [16]. Однак згодом Верховною Радою України повноваження уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури України на період дії воєнного стану, а також протягом 12 місяців після його припинення чи скасування, були закріплені за Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України [17].

Висновки. Енергетична безпека як об'єкт державної політики в умовах збройної агресії проти України потребує безперервного та належно скоординованого державно-управлінського впливу з метою забезпечення енергетичної незалежності України, стабільної роботи об'єктів енергетичної інфраструктури, що матиме безпосередній вплив на умови і стан життєвого середовища громадян.

Організаційно-правові засади забезпечення енергетичної безпеки в умовах воєнного стану охоплюють загальні й тимчасові положення нормативно-правового регулювання та інституційно-правові механізми захисту критичної інфраструктури.

Аналіз змін, внесених до енергетичного законодавства України протягом 2022 року, засвідчив, що головним напрямом законодавчого регулювання сфери енергетичного ринку є запровадження податкових пільг, тимчасових спеціальних режимів оподаткування зі ввезення на митну територію України необхідного технологічного обладнання. Цілком очевидно, що наразі немає повноцінної можливості реалізовувати стратегічні цілі та плани з розвитку вітчизняної енергетики, саме тому енергетична безпека як складова національної безпеки та енергетична інфраструктура зокрема потребують проведення постійного правового моніторингу потреб законодавчого регулювання. Не менш важливим у цьому контексті є забезпечення з боку Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади належної координації з виконання завдань і функцій держави із забезпечення енергетичної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
2. Про забезпечення енергетичної безпеки та гнучкості енергосистеми, реальної конкуренції, декарбонізації економіки, зниження цін споживання електричної енергії (щодо систем накопичення енергії) : проект Закону України від 26.11.2019. № 2496. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67477.
3. Про внесення змін до Закону України «Про ринок електричної енергії» (щодо енергетичної безпеки, балансування енергосистеми та системи накопичення енергії) : проект Закону України від 12.12.2019. № 2582. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67624.
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення енергетичної безпеки та розвитку систем накопичення енергії : проект Закону України від 11.05.2021 № 5436-1. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71870
5. Халатов А. А., Фіалко Н. М., Тимченко М. П. Енергетична безпека України: методологічні засади оцінки рівня безпеки та порівняльний аналіз поточного стану. *Теплофізика та теплоенергетика*. 2020. № 2. С. 18.
6. Визначення рівня енергетичної безпеки України : аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень. Київ, 2021. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-06/analytrep_02_2022.pdf.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
8. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 № 907-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-p#Text>.
9. Суходоля О. М., Рябцев Г. Л., Харазішвілі Ю. М. Методологія оцінювання впливу загроз на рівень енергетичної безпеки. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2. С. 7.
10. Про внесення зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії» щодо врегулювання відносин з продажу електричної енергії виробниками електричної енергії за двосторонніми договорами : Закон України від 08.07.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2371-20#Text>.
11. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо забезпечення стабільного функціонування ринку природного газу протягом дії воєнного стану та подальшого відновлення: Закон України від 29.07.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2480-20#Text>.
12. Про особливості регулювання відносин на ринку природного газу та у сфері

теплопостачання під час дії воєнного стану та подальшого відновлення їх функціонування : Закон України від 29.07.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-20#Text>.

13. Про внесення зміни до статті 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» : Закон України від 16.11.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2761-20#Text>.

14. Про внесення зміни до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України : Закон України від 13.12.2022 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2837-20#Text>.

15. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16.11.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>.

16. Про утворення Державної служби захисту критичної інфраструктури та забезпечення національної системи стійкості України : постанова Кабінету Міністрів України від 12.07.2022. № 787. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2022-%D0%BF#Text>.

17. Про внесення змін до деяких законів України щодо повноважень уповноваженого органу у сфері захисту критичної інфраструктури України : Закон України від 18.10.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2684-20#Text>.

Надійшла до редакції 28.02.2023

References

1. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. [in Ukr.].

2. Pro zabezpechennia enerhetychnoi bezpeky ta hnuchkosti enerhosystemy, realnoi konkurentsii, dekarbonizatsii ekonomiky, znyzhennia tsin spozhyvannia elektrychnoi enerhii (shchodo system nakopychennia enerhii) [On ensuring energy security and flexibility of the energy system, real competition, decarbonization of the economy, reduction of electricity consumption prices (regarding energy storage systems)]: projekt Zakonu Ukrainy vid 26.11.2019 № 2496. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67477. [in Ukr.].

3. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro rynek elektrychnoi enerhii» (shchodo enerhetychnoi bezpeky, balansuvannia enerhosystemy ta systemy nakopychennia enerhii) [On amendments to the Law of Ukraine «On the Electric Energy Market» (regarding energy security, energy system balancing and energy storage system)] : projekt Zakonu Ukrainy vid 12.12.2019 № 2582. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67624. [in Ukr.].

4. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zabezpechennia enerhetychnoi bezpeky ta rozvytku system nakopychennia enerhii [On making changes to some laws of Ukraine regarding ensuring energy security and development of energy storage systems] : projekt Zakonu Ukrainy vid 11.05.2021 № 5436-1. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71870. [in Ukr.].

5. Khalatov, A. A., Fialko, N. M., Tymchenko, M. P. (2020) Enerhetychna bezpeka Ukrainy: metodolohichni zasady otsinky rivnia bezpeky ta porivnialnyi analiz potochnoho stanu [Energy security of Ukraine: methodological principles of security level assessment and comparative analysis of the current state]. *Teplofizyka ta teploenerhetyka*. № 2. P. 18. [in Ukr.].

6. Vyznachennia rivnia enerhetychnoi bezpeky Ukrainy [Determination of the level of energy security of Ukraine] : analitychna dopovid Natsionalnoho instytutu stratehichnykh doslidzhen. Kyiv, 2021. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-06/analytrep_02_2022.pdf. [in Ukr.].

7. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 veresnia 2020 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated September 14, 2020 «On the National Security Strategy of Ukraine»] : Ukaz Prezidenta Ukrainy vid 14.09.2020 r. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>. [in Ukr.].

8. Pro skhvalennia Stratehii enerhetychnoi bezpeky [On the approval of the Energy Security Strategy] : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 04.08.2021 № 907-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-p#Text>. [in Ukr.].

9. Sukhodolia, O. M., Riabtsev, H. L., Kharazishvili, Yu. M. (2021) Metodolohiia otsiniuvannia vplyvu zahroz na riven enerhetychnoi bezpeky [Methodology for assessing the impact of threats on the level of energy security]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. № 2. P. 7.

10. Pro vnesennia zminy do Zakonu Ukrainy «Pro rynek elektrychnoi enerhii» shchodo vrehuliuvannia vidnosyn z prodazhu elektrychnoi enerhii vyrobnykamy elektrychnoi enerhii za dvostoronnimy dohovoramy [On Amendments to the Law of Ukraine «On the Electric Energy Market» Regarding the Regulation of Relations on the Sale of Electric Energy by Electric Energy Producers Under Bilateral Contracts] : Zakon Ukrainy vid 08.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2371-20#Text>. [in Ukr.].

11. Pro vnesennia zmin do rozdiluu XX «Perekhidni polozhennia» Podatkovoho kodeksu Ukrainy shchodo zabezpechennia stabilnoho funktsionuvannia rynku pryrodnoho hazu protiahom dii voiennoho stanu ta podalshoho vidnovlennia [On Amendments to Chapter XX «Transitional Provisions» of the Tax Code of Ukraine on Ensuring Stable Functioning of the Natural Gas Market During Martial

Law and Subsequent Recovery] : Zakon Ukrainy vid 29.07.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2480-20#Text>. [in Ukr.].

12. Pro osoblyvosti rehuliuвання vidnosyn na rynku pryrodnoho hazu ta u sferi teplopochachannia pid chas dii voiennoho stanu ta podalshoho vidnovlennia yikh funktsionuvannia [About the peculiarities of regulating relations on the natural gas market and in the field of heat supply during martial law and the subsequent restoration of their functioning] : Zakon Ukrainy vid 29.07.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2479-20#Text>. [in Ukr.].

13. Pro vnesennia zminy do statii 11 Zakonu Ukrainy «Pro upravlinnia ob'ekty derzhavnoi vlasnosti» [On Amendments to Article 11 of the Law of Ukraine «On Management of State-Owned Objects»] : Zakon Ukrainy vid 16.11.2022 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2761-20#Text>. [in Ukr.].

14. Pro vnesennia zminy do rozdil XXI «Prykintsevi ta perekhidni polozhennia» Mytnoho kodeksu Ukrainy shchodo spryannia vidnovlennia enerhetychnoi infrastruktury Ukrainy [On the introduction of amendments to Chapter XXI «Final and Transitional Provisions» of the Customs Code of Ukraine regarding the promotion of the restoration of the energy infrastructure of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 13.12.2022 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2837-20#Text>. [in Ukr.].

15. Pro krytychnu infrastrukturu [On critical infrastructure] : Zakon Ukrainy vid 16.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>. [in Ukr.].

16. Pro utvorennia Derzhavnoi sluzhby zakhystu krytychnoi infrastruktury ta zabezpechennia natsionalnoi systemy stiičnosti Ukrainy [On the establishment of the State Service for the Protection of Critical Infrastructure and Ensuring the National System of Ukraine's Stability] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12.07.2022 r. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2022-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].

17. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo povnovazhen upovnovazhenoho orhanu u sferi zakhystu krytychnoi infrastruktury Ukrainy [On making changes to some laws of Ukraine regarding the powers of the authorized body in the field of protection of critical infrastructure of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 18.10.2022 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2684-20#Text>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleh Muza. The organizational and legal framework for ensuring energy security of Ukraine under martial law. The article is devoted to one of the important objects of national security – energy security. It is determined that energy security has not received special legal regulation in the legislation of Ukraine on national security, which indicates the need for the legislator to create additional legal mechanisms to determine the procedure for implementing the state policy in the energy sector and ensuring its stability and efficiency, especially under martial law.

It's drawn the attention to the objectives of legal regulation of energy security: 1) ensuring the transparent functioning of energy markets; 2) regulation the tasks and powers of various public authorities in the sphere of energy security; 3) introducing preferential tax regimes for the supply of technologies for energy needs; 4) approximating national legislation to EU energy law; 5) strengthening criminal liability for physical attacks, sabotage aimed at disabling or damaging the operation of operating systems or systems for ensuring the physical security of critical infrastructures.

The institutional mechanisms for ensuring energy security should include: 1) continuous planning of the energy sector development; 2) coordination of energy policy with other state policies; 3) elimination of administrative influence on energy market participants, except for supervision over compliance with antitrust and competition legislation; 4) implementation of measures to improve energy efficiency; 5) creation of conditions for the development of technological innovations in the sphere of energy infrastructure; 6) strengthening of coordination between the entities of the energy sector management system; 7) increase of efficiency of prevention of disasters; 8) overcoming the personnel shortage of energy market participants and introducing educational programs for advanced training or retraining of personnel; 9) development of public-private partnerships in the sphere of energy security.

It's concluded that the organizational and legal framework for ensuring energy security under martial law includes general and temporary provisions of legal regulation and institutional mechanisms for the protection of critical infrastructure.

Keywords: *energy security, national security, critical infrastructure, risks, institutional mechanisms.*